

Anmälan mot Polismyndigheten Dalarna för handläggningen av en förundersökning

---

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 12 januari 2004, begärde AA att JO skulle utreda varför Polismyndigheten Dalarna m.fl. inte hade vidtagit några utredningsåtgärder i en förundersökning.

Av en till anmälan bifogad tidningsartikel framgick i huvudsak följande. AA har en sommarstuga utanför Hedemora. När stugan för nionde gången utsattes för inbrott fick han nog. AA lånade en videokamera och riggade upp den i stugan. Det dröjde inte länge förrän två inbrottstjuvar hade filmats. Inbrottstjuvarnas ansikte syntes tydligt på filmen när de rotade runt bland sakerna. Polisen fick filmen och kunde snabbt identifiera en gärningsman. Trots detta hade polisen inte gjort någon utredning i ärendet. Enligt en polisman var utredningsbalansen väldigt hög och man såg inte något hopp om att kunna minska den. En polischef hade uttalat att polisen ”står upp till knäna med småbrott som de inte hinner lösa och så kommer det att se ut i fortsättningen när den grova brottsligheten skall prioriteras”.

AA kompletterade därefter sin anmälan.

Utredning

Handlingar fordrades in från polismyndigheten i ärendet K30140-02. Till handlingarna fogades upplysningar från förundersökningsledaren kriminalinspektören BB. Av handlingarna och upplysningarna framkom bl.a. följande.

Den 30 december 2002 gjorde AA en polisanmälan om inbrott i sin sommarstuga. I anmälan uppgavs att det nu var nionde gången som han hade haft inbrott samt att den här gången fanns gärningsmännen med på ett videoband. Till anmälan hade fogats det aktuella videobandet. Samma dag inleddes förundersökning och videobandet togs i beslag. I mitten av januari 2003 identifierades en av männen på filmen. Denne man saknade känd adress. Mannen förekom även i några andra ärenden, K865-03 och K966-03. Eftersom mannen således förekom i misstankeregistret saknades, enligt BB, anledning att ange honom som misstänkt också i detta ärende. Den 23 januari 2003 hölls förhör med AA. Vid månadsskiftet januari/februari 2003

hade BB kontakt med en utredningsman vid Huddingepolisen som meddelade att den man som förekom på videofilmen hade gripits där misstänkt för andra brott. BB hann emellertid inte översända utredningsmaterialet till Huddingepolisen innan mannen dömdes den 17 februari 2003 vid Huddinge tingsrätt.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendet K30140-02. Polismyndigheten kom in med ett remissvar enligt i huvudsak följande.

Redogörelse för ärendet

Den 30 december 2002 anmäler AA en inbrottsstöld i sitt fritidshus i Hedemora. Han överlämnar därvid en videoupptagning som beslagt av polismyndigheten. Upptagningen visar en filmsekvens där inbrottet registrerats. Inspektör BB förordnas som förundersökningsledare den 2 januari 2003. Den 12 januari 2003 hämtas en person vid namn CC till förhör som misstänkt för ett källarinbrott i Hedemora (Ärende K 865-03). Vid husrannsakan i den lägenhet där CC anträffades, beslagtogs bl.a. ett dragspel. CC frigges av åklagare samma dag.

Den 15 respektive 16 januari 2003 förevisas videofilmen för två polispatruller, som var för sig med säkerhet kan identifiera en av gärningsmännen på filmen som varande CC. BB finner vid kontroll att CC saknar känd hemvist. BB för inte upp CC som skäligen misstänkt i Misstankeregistret. Som skäl härför uppger han att CC redan finns upptagen som misstänkt i ärende K 865-03. Inte heller utfärdas efterlysning avseende CC. AA kunde den 23 januari 2003 identifiera tidigare nämnda dragspel som tillhörande honom.

Vid månadsskiftet januari-februari 2003 kontaktades BB av en utredare vid Huddingepolisen, som meddelade att CC gripits där misstänkt för brott. BB uppger att han inte hann sända över material till Huddinge för att CC skulle kunna höras i Hedemoraärendet, innan denne frigavs den 17 februari.

Med anledning av att gods anträffats i samband med ytterligare ett annat ärende den 22 mars 2003, kontaktades AA den 27 mars i syfte att möjliggöra en identifiering av en möbel som kunde ha tillgripits vid inbrottet i hans fritidshus. BB har därefter under 2003 haft såväl telefonkontakter som personliga kontakter med AA i ärendet.

Genom registeruppgifter får BB den 26 januari 2004 indikationer som tyder på att CC kan vistas i Vetlanda, och han har därvid kontakter med Vetlandapolisen. Den 2 februari 2004 får BB uppgift om att CC är frihetsberövd i Jönköping, varvid CC hörs på BB:s begäran. Kopia av videoupptagningen ställs till Jönköpingspolisens förfogande.

Bedömning

Polismyndigheten konstaterar att det aktuella brottet tillhör en kategori som inte utreds med prioritet i myndigheten. Oaktat detta har ett antal utredningsåtgärder vidtagits sedan AA ingivit anmälan.

BB uppger att han inte förde upp CC som misstänkt i Misstankeregistret, då denne redan fanns förtecknad som misstänkt i ett annat ärende. Enligt polismyndighetens uppfattning skulle CC förts in i registret såsom skäligen misstänkt, mot bakgrund av att denne måste anses vara identifierad som en av gärningsmännen. Polismyndigheten är medveten om att JO i flera beslut uttalat att en anteckning om att en person är skäligen misstänkt för brott över huvud taget inte bör göras förrän i samband med att denne i enlighet med bestämmelserna i 23 kap 18 § RB underrättats om brottsmisstanken, eller det vid en tidigare tidpunkt fattas beslut om användning av ett straffprocessuellt tvångsmedel som förutsätter att denna misstankegrad har uppnåtts. Myndigheten anser dock att ett sådant synsätt avsevärt skulle försvåra polisens arbete att utreda brott. Registeranteckningen uppmärksammar andra polismyndigheter om att en utredning pågår och möjliggör därmed en samordning av utrednings-

arbetet. Inte minst är detta av avgörande betydelse när den misstänkte, som i förekommande fall, saknar känd hemvist.

Polismyndighetens uppfattning är dock av mer principiell natur, då underlåtenheten att anteckna CC som skäligen misstänkt i detta ärende inte skadat utredningen. Genom att den misstänkte fanns antecknad som skäligen misstänkt i ett sidoärende, kunde utredningsmannen ändå nås av information från andra polismyndigheter.

Vidare anser polismyndigheten att CC skulle ha efterlysts i syfte att få till stånd ett förhör med CC om han skulle påträffas på annan plats i landet.

Vid månadsskiftet januari-februari 2003 får BB uppgift om att CC finns frihetsberövad av Huddingepolisen. BB uppger att han inte hann översända utredningsmaterialet till Huddinge förrän den misstänkte frigges den 17 februari. Polismyndigheten anser dock att utredningsmannen borde ha kunnat ombesörja ett översändande av handlingarna inom den tidsrymd som stod till buds.

Vid en samlad bedömning anser polismyndigheten att arbetsinsatsen som gjorts i det aktuella ärendet avspeglar prioriteringen av den aktuella brottskategorin i myndighetens arbete. Det är beklagligt att inte mer resurser kan fördelas till brott som av den enskilde säkerligen uppfattas som integritetskränkande. Som ovan angivits, menar dock polismyndigheten att ärendet i vissa avseenden skulle ha handlagts på ett annat sätt.

Polismyndigheten har underrättat BB om vilka åtgärder som borde ha vidtagits i ärendet.

Dessutom kommer dessa regler och rutiner att poängteras i samband med kommande utbildningar.

AA kommenterade remissvaret.

Bedömning

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken RB).

Av utredningen framgår bl.a. att en av de män som förekom på den videofilm som tagits vid inbrottet i AA:s sommarstuga blev identifierad i mitten av januari 2003 och att BB vid det kommande månadsskiftet januari/februari 2003 informerades om att mannen hade frihetsberövats av Huddingepolisen. Trots detta översändes inte några handlingar i polismyndighetens ärenden till Huddingepolisen för bistånd med förhör m.m. Efter detta synes inte något ha hänt i ärendet förrän i början av 2004 då BB fick uppgift om att mannen var frihetsberövad i Jönköping.

I ärendet har uttalats att handläggningen avspeglar prioriteringen i myndighetens arbete. Den 22-24 mars 2004 genomförde jag en inspektion vid polismyndigheten. Jag är således väl medveten om att arbetssituationen vid polismyndigheten är ansträngd och att man bl.a. därför måste prioritera vissa ärenden framför andra. Även med beaktande av detta förhållande är handläggningen av ärendet oacceptabel. Naturligtvis borde BB, vilket också polismyndigheten framhåller, i februari 2003 ha sett till att handlingarna skickades till Huddingepolisen inom den tidsrymd som stod till buds. Som förklaring till att så inte skedde har BB uppgett att han helt enkelt inte hann skicka utredningsmaterialet. Såvitt kommit fram i ärendet hade BB emellertid ett par veckor på sig att översända handlingarna, och hans underlåtenhet tyder enligt min mening på en viss nonchalans inför uppgiften. En omdömesgill, skyndsamt och korrekt hantering av kriminalärenden är av grundläggande betydelse

för tilliten till polisens brottsutredande verksamhet. Det gäller principiellt samtliga sådana ärenden. Det förhållandet att polisen kan tvingas att generellt prioritera utredningar rörande vissa grövre brott får inte innebära att utredningar som gäller andra, mindre allvarliga, brott regelmässigt får komma i andra hand. I ett fall som det förevarande, i vilket målsäganden lämnat sådana uppgifter att en misstänkt gärningsman kunnat identifieras och polisen kort därefter nås av besked om att denne frihetsberövats i annat ärende måste självfallet erforderliga åtgärder vidtas även om brottet som sådant inte tillhör de högst prioriterade kategorierna.

Polismyndigheten har vidare anfört att enligt dess uppfattning borde den man som identifierats ha förts in som misstänkt i misstankeregistret men också påpekat att JO i flera beslut uttalat att en anteckning om att en person är skäligen misstänkt för brott över huvud taget inte bör göras förrän i samband med att denne i enlighet med bestämmelserna i 23 kap. 18 § RB underrättats om brottsmisstanken, eller det vid en tidigare tidpunkt fattas beslut om användning av ett straffprocessuellt tvångsmedel som förutsätter att denna misstankegrad har uppnåtts. Med anledning härav vill jag framhålla att omständigheterna i det enskilda fallet emellertid undantagsvis kan vara sådana att det redan vid anmälningstillfället eller vid ett tidigt skede under utredningen står klart att skälig misstanke föreligger mot en viss person. Om en behörig befattningshavare gör den bedömningen finns det inte något hinder mot att det görs en anteckning om detta förhållande, se JO:s beslut den 4 februari 2000 i dnr 1968-1999. Beslutet bifogas.

Vad som i övrigt kommit fram i ärendet motiverar inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i vad jag nu har anfört.

Bilaga

Beslut 2000-02-04, dnr 1968-1999

Anmälan mot Polismyndigheten i Västra Götaland avseende bl.a. handläggningstiden för en förundersökning

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 18 maj 1999, kritiserade DD den långa handläggningstiden för en förundersökning där han är målsägande.

Utredning

Från Åklagarmyndigheten i Göteborg inhämtades upplysningar om att förundersökningen i ärendet leddes av Polismyndigheten i Västra Götaland. Kopior av handlingarna i polismyndighetens ärende K 105834-98 inhämtades och granskades.

Ärendet remitterades därefter till polismyndigheten för upplysningar och yttrande om orsaken till att det i ärende K 105834-98, såvitt framgick av handlingarna, inte hade vidtagits något egentligt utredningsarbete förutom inhämtande av rättsintyg

sedan förundersökningen inleddes den 11 juli 1998 samt om skälet till att personblad hade upprättats den 17 juli 1998.

Polismyndigheten kom in med ett yttrande till vilket bl.a. hade fogats förhör.

Polismyndigheten

Vid beredningen av yttrandet har en historik över anmälan K 105834-98 intagits. Förhör har anställts med rotelchefen, kriminalinspektören EE, samt handläggaren kriminalinspektören FF.

Av förhöret med rotelchefen framgår, att vissa prioriteringar gjorts angående ärendet. Arbetsbelastningen vid roteln har varit hård och EE har inte haft möjlighet att förrän i december månad 1998 lägga ut ärendet på handläggare. Kriminalinspektören FF framhåller å sin sida att hon under sitt arbete fått göra vissa prioriteringar och att något egentligt utredningsarbete inte kommit till stånd. Vidare har FF varit sjukskriven och kommenderad på kurs under den aktuella tiden och det har fördröjt arbetet med ärendet.

Polismyndigheten konstaterar, att flera samverkande faktorer har bidragit till att utredningsarbetet inte kommit i gång inom rimlig tid. Detta är naturligtvis olyckligt, men arbetsbelastningen har varit hård på den aktuella roteln. Det är ofrånkomligt att vissa prioriteringar måste göras inom utredningsverksamheten.

Vad slutligen gäller upprättandet av personbladet den 17 juli 1998 föreskrivs i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för personbladsrutinen (FAP 441-2) att personblad skall upprättas så snart någon är skäligen misstänkt för brott. Personblad skall om möjligt upprättas även då den misstänkte inte hunnit höras i målet, till exempel på grund av stor utredningsbalans (se punkt 4. 1.2).

Vad gäller utredningsverksamheten inom myndigheten har en utvecklingsgrupp tillsatts. Denna består av erfarna kriminalpolismän. Uppgiften innebär bland annat att stödja polisens förundersökningsledare samt verka för snabbare handläggningstider.

DD bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

Muntliga upplysningar inhämtades därefter från GG vid Rikspolisstyrelsen, varvid framkom att personbladsrutinen upphörde den 29 januari 2000.

Bedömning

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap 4 § andra stycket rättegångsbalken).

Av utredningen framgår att den aktuella förundersökningen inleddes den 11 juli 1998. Förutom inhämtande av ett rättsintyg hade vid tidpunkten för anmälan hit inte några utredningsåtgärder vidtagits i ärendet. Som förklaring härtill har polismyndigheten bl.a. hänvisat till den stora arbetsbelastningen på den aktuella roteln.

Det åligger i första hand respektive handläggare att se till att ärendet handläggs så skyndsamt som omständigheterna medger. Oavsett om det är polismyndigheten eller åklagaren som leder förundersökningen har undersökningsledaren det övergripande ansvaret för hur en förundersökning bedrivs. Det ankommer emellertid även på rotelchefen eller motsvarande befattningshavare och ytterst på avdelningschefen, att som en del av dennes ledningsansvar, bevaka att handläggningen av ärendena inte avstannar.

Jag är medveten om att man inom polisväsendet av olika skäl måste prioritera vissa ärenden framför andra. Det framstår emellertid även mot denna bakgrund som anmärkningsvärt att utredningsarbetet i ärendet helt synes ha avstannat. Polismyndighetens handläggning av den aktuella förundersökningen uppfyller således inte rättegångsbalkens krav på skyndsamhet. Jag noterar med tillfredsställelse att polismyndigheten har tillsatt en utvecklingsgrupp med uppgift att bl.a. verka för snabbare handläggningstider.

När det sedan gäller frågan om upprättande av personblad kan jag konstatera att personbladsrutinen, som en följd av att lagen (1998:621) om misstankeregister trädde i kraft den 1 januari 2000, nyligen har upphört och ersatts med registrering av uppgifter i misstankeregistret. Jag saknar därför anledning att uttala mig om det sätt på vilket personbladsrutinen tillämpats i det här aktuella ärendet.

Jag vill emellertid rent allmänt framhålla att det, för att en person skall anses skäligen misstänkt för ett brott, krävs att det föreligger konkreta, objektivt underbyggda omständigheter som med viss styrka talar för att personen i fråga har begått den gärning som misstanken avser (se bl.a. JO 1992/93 s. 204 och 1993/94 s. 101).

En person skall givetvis varken i anmälan eller annars antecknas som skäligen misstänkt för ett brott, om inte den i rättegångsbalken angivna graden av misstanke faktiskt har uppnåtts. Detta innebär att ett ställningstagande i frågan om någon är skäligen misstänkt för brott normalt kommer att grundas på det material som kommer fram under en förundersökning eller någon annan i 23 kap. rättegångsbalken åsyftad form av brottsutredning. Det saknas således i de flesta fall förutsättningar att redan vid själva anmälningsupptagningen slå fast att en viss person är skäligen misstänkt för det anmälda brottet. Det kan tilläggas att den som hos polismyndigheten tar emot en anmälan vanligtvis saknar behörighet att besluta att någon skall antecknas som skäligen misstänkt.

Enligt min mening bör en anteckning om att någon är skäligen misstänkt för brott normalt inte göras förrän i samband med att denne, i enlighet med bestämmelserna i 23 kap. 18 § rättegångsbalken, underrättas om brottsmisstanken. Om en behörig befattningshavare vid ett tidigare skede under utredningen eller redan på grundval av uppgifterna i anmälan undantagsvis skulle ha gjort den bedömningen att det föreligger en skälig misstanke mot en viss person, föreligger det emellertid inte något hinder mot att det görs en anteckning om detta förhållande. Detsamma gäller, om någon har varit föremål för användning av ett straffprocessuellt tvångsmedel som förutsätter att denna misstankegrad har uppnåtts.

Ärendet avslutas.